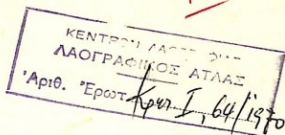


604  
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ 14  
ΑΘΗΝΑΙ (136)



4<sup>η</sup>  
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ  
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



ΑΘΗΝΑΙ 1968  
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

10-20 Ιανουαρίου 1970

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κομμόπολις) Νέον... Χωρίον...  
(παλαιότερον ὄνομα : .....), Ἐπαρχίας... Κυδωνίας,  
Νομοῦ... Χανίων...
2. Ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος Πατριάρχης  
... Νικολάου... ἐπάγγελμα... Διδάσκαλος...  
Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις... Νέον Χωρίον - Κυδωνίας - Χανιά  
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον. Ἀπὸ... γεννηθῆς
3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες :  
α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον Κομβεδάκης Θεοκλήης...  
...  
ἡλικία... 85 ἐτῶν γραμματικαὶ γνώσεις Ἀραβικοῦ, Δημοτικῶν...  
... τόπος καταγωγῆς Σαμάρια...  
Ἐπαρχία... Σφακίων...

## ΑΚΑΔΗΜΙΑ — ΑΘΗΝΩΝ

### Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

- 1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ βοσκήν ποιμνίων ; Τὰ κατ' ἐπαρχίαν κτήματα ἦσαν ἔτι εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη. Τὰ περισσότερα κτήματα προωρίζοντο διὰ βοσκῆς.  
Ὑπῆρχον αὗται χωρισταὶ ἢ ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστήματα ; Ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστήματα.
- 2) Εἰς ποίους ἀνῆκον ὡς ἰδιοκτησίαι ; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα, δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτήμονας ("Ἕλληνας ἢ ξένους, ὡς π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητας· δ) εἰς μονὰς κλπ. ...  
Ἀνῆκον τὰ περισσότερα εἰς Τούρκους (γαιοκτήμονας), τὰ ν. π. τοῖμα εἰς μονὰς καὶ τὰ οὐκ ὀλίγα εἰς φυσικὰ πρόσωπα.
- 3) Ὁ πατήρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν γάμον τῶν τέκνων του, διανεμομένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατον του ; Συνηθίζεται τὸντο πολλὰκις. Τίς περιέχει  
φέρει σπορὰς ὁμῶς ἕκαστον τέκνον μετὰ τὸν θάνατον του. ἅρμ-  
βανει τὸ μέρος τοῦ πατρὸς κρατεῖ εἰς αὐτὸν  
ἐλάχιστον μέρος ταύτης τοῦ ποσίου τὰ τέκνα δια-  
νέμουν μετὰ θάνατον (γεροντοκοίρι)

β'. 1) Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μόνον εἰς τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; .....

*Ἀσχολοῦνται συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρας* .....

2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ἀσχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εἰς τὴν γεωργίαν ; *Ἀσχολοῦνται ἐν παρέργῳ* .....

γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι ἐργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους ὡς ἄτομα ἢ μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; *Εἰργάζοντο*

*συγχρόως μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των κατὸν ἐνδημιαν δια τὸ χρονικὸν διάστημα ἀκκληρίαι (ἢ ἔχοντες περιουσίαν)*

2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλήγοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημισα-κατόροι κλπ.) *Ἐμμεμισατοῖ* Ποία ἦτο ἡ κοινωνικὴ των θέσις ; ...

*Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν πτωχοὶ καὶ πολὺ τέκνοι*

3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα) ; *Ἐλάμβανον κυρίως ποσοστά εἰς εἶδος*

4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάται ; ἐποχικῶς, δηλ. διὰ τὸ θέρισμα, τὸ ἀλώνισμα, τὸν τρυγητὸν ἢ δι' ὅλον τὸν χρόνον ; Ἀπὸ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποίαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομίσθιον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ; *Ἐργάζοντο*

*ἡμερομίσθιον ὡς ἐργάται ἄνδρες ἢ γυναῖκες ἐκ τῶν πτωχότερων ἀμειβόμενοι καὶ ἡμέραν κυρίως εἰς χρήμα*

5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δούλοι (ὑπηρέται) ἢ δούλαι ; Ἐάν ναί, ἀπὸ ποίους τόπους προήρχοντο ; *Ἐλαχίστες ἔχρησιμοποιοῦντο καλὲς μένοι γαμήλιοι ἐκ κοντινῶν περιοχῶν*

6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τόπου ποῦ ἐπήγαιναν δι' ἀνέυρεσιν ἐργασίας ; *Ἐπήγαιναν εἰς μονὰς, εἰς ἄλλα χωρία, εἰς τὴν πόλιν τῶν Χανίων καὶ εἰς Ἀμερικὴν*

β) Ἐπήγαιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται... *ναί*... ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πρᾶματευτάδες (ἐμποροὶ) κλπ. ; *ὡς τεχνῖται κτίσται καὶ πρᾶματευτάδες* .....

- δ'. 1) Πῶς ἐλιπαίνοντο παλαιότερον τὰ χωράφια: με ζωϊκὴν κόπρον (βοῶν, αἰγοπροβάτων κλπ.), φυτικὴν (με καυσίν: α) τῆς καλαμῖας μετὰ τὸν θερισμόν, β) τῶν θάμνων κλπ.) ἢ με κάλυψιν (παράχωμα) χλόης (τριφυλλιοῦ, λαθουριοῦ κλπ.) δι' ὀργώματος; ....

κυρίως με ζωϊκὴν κόπρον.

- 2) Πότε ἐγίνε τὸ πρῶτον χρήσις χημικῶν λιπασμάτων εἰς τὸν τόπον σας; ... Περὶ πον το 1930

- ε'. Ἀπὸ πότε χρησιμοποιοῦνται: τὸ σιδηροῦν ἄροτρον καὶ αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ εἰς τὸν τόπον σας; ... τὰ εἰδησαν ἄροτρον, χερμακοποιεῖται ἀπὸ 30ετίας εἰς μηχαναὶ πρὸ 15ετίας.

- 1) Σιδηροῦν ἄροτρον (τύποι αὐτοῦ, δηλ. μονόφτερο, δίφτερο κλπ.). Εἰς ποῖα κτήματα ἐχρησιμοποιεῖτο (ἢ χρησιμοποιεῖται) κάθε τύπος; Ποῖος κατεσκεύαζε τὸ ἄροτρον αὐτοῦ ἢ ἀπὸ ποῦ ἐγίνετο ἡ προμήθεια αὐτοῦ; ... εἰς μονόφτερον χερμακοποιεῖται εἰς καλλιέργειαν κηπῶν, τὸ δίφτερον εἰς τὸν σάρακα. Κατεσκεύαζετο ἀπὸ τοῦ εἰδημένου (ντερμιτζή).

Παραθέσατε σχεδιαγράφημα (ἢ φωτογραφίαν) ἐκάστου τύπου σιδηροῦ ἄρότρου με τὰς ἀντιστοίχους ὀνομασίας τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου.

- 1..... 4..... 7..... 10.....  
2..... 5..... 8.....  
3..... 6..... 9.....



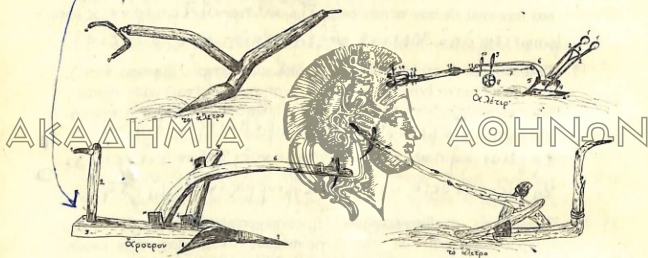
- 2) Τρακτέρ (ἀπὸ πότε εἶναι ἐν χρήσει; ) ... πρὸ πενταετίας..  
3) Μηχανὴ θερισμοῦ .....

4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν).....

5) Μηχανή ἀλωνισμού ... Πρὸ πενταετίας .....

στ'. 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατεσκεύαζε (ἢ κατασκεύαζει) τὸ παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον ἀριθμῆναι ἐκ τῶν γεωργῶν  
2-3 ἡχοχύντο ἐν παρέρῳ μετ' αὐτὴν  
κατασκευῇ ξυλίνων ἁρότρων.

2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἁρότρου εἰς τὸν τόπον σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν) εἰς τὸ χρησιμοποιούμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἐνταῦθα; Σήμερον δὲν χρησιμοποιεῖται



3) Ὑπογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον<sup>(1)</sup> καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφόρων μερῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ.

1. <u>ὁ χεῖρ</u>	6. <u>σταβάρη</u>	11. ....
2. <u>ἡ</u>	7. <u>κατακχεῖδι</u>	12. ....
3. <u>ποδάρη</u>	8. <u>παρέντια</u>	13. ....
4. <u>ἡ ἄρση</u>	9. <u>ῥυτί</u>	14. ....
5. <u>ἡ ἄρση</u>	10. ....	15. ....

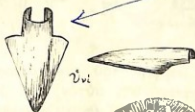
(1) Ἐὰν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.



(Εάν υπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νά μεταβάλετε τήν άνωτέρω άρί-  
θμησιν).

- 4) Τό ύνι. Τό ύνι τοῦ ξυλίνου άρότρου ήτο (ή εἶναι) μιᾶς μορφῆς  
διά τήν άροτρίασιν όλων τῶν ειδῶν τῶν χωραφιῶν ; δηλ. τῶν  
χωματερῶν (λιβάδια, κήποι) καί τῶν πετρωδῶν. - Ἰχνογραφή-  
σατε ή φωτογραφήσατε τό έν χρήσει ύνι (ή τά έν χρήσει, εάν  
εἶναι διαφόρων τύπων) καί σημειώσατε τήν χρήσιν εκάστου.

Αἰ. ο. χα. εἰ. εἶδ. η. τῶν. χωραφιῶν. ἐχρη. σι. μο.  
ποι. εἶτο. ἐνιαῖος. τύ. πος. υνίου.



- 5) Πρίον τό σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ άρότρου.

ὡς η. εἰκονι. δο. μέν. η. τῶν. βέλ. ο. ν. δ. εἰκν. ο. μέν. ο. ἄ. ρ. ο. τ. ρ. ο. ν.

- 6) Ἦτο (ή εἶναι) κατασκευασμένη εκ ξύλου ή αἰδήρου.



Ἦτο. κα. τα. σ. κ. ε. υ. α. σ. μ. ε. ν. η. ἐκ. ξ. υ. λ. ο. υ.

- 7) Ἔργαλεῖα διά τήν κατασκευήν καί επιδιόρθωσιν τοῦ άρότρου  
(π.χ. σκεπάρνι, πρίονι, άρίδι, άρνάρι, ξυλοφάι κλπ.).....

ἔχρη. σι. κα. πα. ι. ο. ν. η. τ. ο. β. κ. ε. π. ά. ρ. ν. η. π. ρ. ι. ο. ν. η. (σ. ά. ρ. α. κ. α. ς)  
ά. ρ. ι. δ. η. ὡς. τ. ο. εἰ. κ. ο. ν. η. δ. ο. μέν. ο. ν. καί. ξ. υ. λ. ο. φ. αῖ. ο. καί. β. η. λ. α.



- 8) α) Διὰ τὸν ἄροτον (ζευγάρισμα, ὄργωμα) ποῖα ζῶα ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) ; βόες ἢ ἄλλο ζῶον, δηλ. ἵππος, ἡμίονος, ὄνος. *Παλαιότερον βόες. ἡμέτερον ἡμίονοι. Σπανιώτατα ἀλοχαῖ οὖν.*
- β) Ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) διὰ τὸ ὄργωμα δύο ζῶα ἢ ἓν ; *Ἐπὶ βόων δύο. Ἐπὶ ἡμιονῶν ἓν καὶ σπανίως δύο.*
- 9) Διὰ τὸ ζευγάρισμα μὲ δύο ζῶα ἦτο (ἢ εἶναι) ἀναγκαῖος ὁ ζυγός ; *Ὅταν τὰ ζῶα εἶναι βίβας εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ζυγός.*



Σχεδιάσατε τὴν μορφήν τοῦ παλαιότερου καὶ τοῦ σημερινοῦ ζυγοῦ (ἢ φωτογραφήσατε αὐτὸν) καὶ ὀνομάσατε τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐξαρτήματα αὐτοῦ. (π.χ. λουριά, λουῖρα, ζεῦλες, πιζεῦ-  
λια κλπ.)

*ὁμοιάζει ἐντελὲς καὶ τὸν εἰκονιζόμενον ζυγόν. ἡ μὲν διαφορά ἐστὶν ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἡ χεῖρ ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ. Παρατίθεται φωτογραφία.*

- 10) Σχεδιάσατε ἰδιαίτερώς τὴν μορφήν τῶν ζευλῶν τοῦ ζυγοῦ εἰς τὸν τόπον σας. ....  
*Ὡς αἱ εἰκονιζόμεναι ἀνωτέρω.*

- 11) Πῶς λέγεται εἰς τὸν τόπον σας ὁ κρίκος ἐκ σιδήρου, ξύλου ἢ σχοινίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται εἰς τὸν ζυγόν (πολλαχοῦ : λουῖρα, κουλλούρι), προσδένεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἄροτρον διὰ τὸ ὄργωμα ; (Σχεδιάσατε αὐτόν). ....  
*λέγεται λουῖρα.*

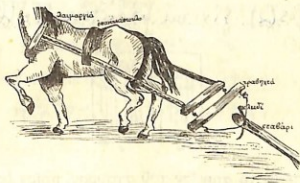
- 12) Ἀπὸ πότε γίνεται τὸ ὄργωμα δι' ἐνὸς ζώου ; *Πρὸ 15 ἐτίας.*

Πῶς γίνεται ἡ ζεύξις τοῦ (τοῦ ζέψιμον) εἰς τὸ ἄροτρον ; *Ἡ ἐξάρτημα-  
να ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς κοινῆς λουῖρας.*



Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν, την οποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῶον διὰ νὰ προσδεθῇ εἰς αὐτὴν τὸ ἄροτρον.....

Παρατίθεται φωτογραφία.....



ζ'. Ἀροτρίασις ( ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποῖος ὥργωνε παλαιότερον (ἢ σήμερον) : 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ ἢ ἄλλος)· 2) γυναῖκα· 3) ὑπηρετὴς. Σημειώσατε ποῖα ἢ συνήθειά εἰς τὸν τόπον σας ὄργων· εἰς συνδυασμὸν τοῦ ἀγροῦ, ἐν ἀδυναμίᾳ τοῦ τοῦ ἄροτρου ἀμειβομένου (Σωχας).....

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερῶς, πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἢ τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἄλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε, εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν).....

Ὡς καὶ εἰς τὸ εἰρηρῶν· τὸ ἄροτρον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ «κατακλιδίου» τοῦ ὁποῦν εἰσέρχεται εἰς τὰ πόδια τοῦ βοῦ.

2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον.....  
Παρατίθεται φωτογραφία.....

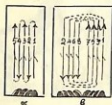
3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῶον) κατὰ τὸ ὄργωμα· μετ' ὅποιον, τοῦ ὁποῦν τὰ ἄκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα τῶν ζῶων ἢ ἄλλως· (Περιγραφή καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφία).  
Μετ' ὅποιον· δεμένον εἰς τὰ κέρατα τοῦ βοῦ.  
Ἐπὶ ἡμίονον μετ' ὅποιον· χαλινάρι.....

- 4) Σχεδιάσατε πώς ἐγένετο παλαιότερον (ἐπίσης πώς γίνεται σήμερον) τὸ ὄργωμα. Ὁργώνεται τὸ χωράφι μὲ ἀνοιγομένας αὐλακάς (αὐλακιές) κατ'εὐθείαν γραμμὴν, ὡς τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα(α);

Ὁργώνεται καὶ μὲ τὸν ὅμοιο τρόπον ὡς τὰ κατωτέρω σχεδιαγράμματα (α) καὶ (β)

ἢ ὀργώνεται περιφερειακῶς ὡς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β);

Ὁ τρόπος (α) γίνεται μετ'ἑξῆς, ὁ δὲ (β) μετ'ἑξῆς.



Σημειώσατε μὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ποῖον ἐκ τῶν ὀργωμάτων τούτων (α, β) εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὸν τόπον σας. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τις τρόπος ὀργώματος σχεδιάσατε καὶ περιγράψατε αὐτόν.

- 5) Ἡ σπορά καὶ τὸ ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ ἐγένετο (ἢ γίνεται ἀκόμη) εἰς λωρίδας (δηλ. σπορὴς ἢ σπορίδες, ντάμις, σιαστές, μεσδράδες κ.λ.π.);

Ὁρίζετο καὶ γίνεται εἰς λωρίδας (σπορὴς)

Πῶς ἐχωρίζετο ἡ λωρίς (ἢ σποριά); μετ' αὐλακίαν; Ἐχωρίζετο μετ' αὐλακίαν.

- 6) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ἡ σπορά τοῦ σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν μόνον μετ' ἀκαπνήν, δηλ. νὰ μὴ χρησιμοποιητῇ, ἄροτρον; Σήμερον δὲν γίνεται παλαιότερον ἐφίκετο ἐπὶ κατωτέρων ἐδαφῶν.

- 7) Ποῖοι τρόποι ἢ εἶδη ὀργώματος (ἀροτριάσεως) ἦσαν ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ σήμερον). Δηλ. ἡ διανομὴ τῶν αὐλάκων μετ' ὀνί: καθέτως, πλαγίως, βαθιά κλπ. Ἐπὶ κατωτέρων ἐδαφῶν πλαγίως (ἀνάβατα). Ἐπὶ ὀριζοντίων ἐδαφῶν βαθιά.

Εἰς ποῖα ὀργώματα (σποράς) γίνεται χρῆσις τῶν τρόπων τούτων ἢ ἄλλων. ... Εἰς ὅλα... ὀργώματα...

γ) Ἀροτριάσεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σπορᾶς :

- 1) Διὰ τὴν σποράν δημητριακῶν. Πόσα ὀργώματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὀργώματα αὐτά π.χ. καλλουργιά, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. κατὰ τὸν... Ὀκτώβριον...  
τὸ... χωράφι... καλλουρίζεται... Μετὰ ἀπὸ  
15-20 ἡμέρας σπείρεται...

- 2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν. (Ἀπαιτήσατε ὁμοίως, ὡς ἀνωτέρω)

Διὰ τὰ κηπευτικά... ἐπὶ ὅσας ἐπὶ ἀνοιξὶν καλλουρίζεται  
ἐκ τῆς 2-3 σπορᾶς... ἔρχεται καὶ σπείρεται

- 3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δέον νὰ ἀφεθῇ σπαρτὸν τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρὰνάπασιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σιτᾶρι ἢ ἄλλο δημητριακόν...

Παραμένει... εἰς ἀγρὰνάπασιν ἐπὶ... διετίαν

- 4) Πόσα ὀργώματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιεργείας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; Διὰ εἰς τὴν κριθὴν... καὶ τὸν ἄμβριο 2 ὀργώματα  
διὰ ἀνέριτον καὶ κηπευτικά τὴν ἀνοιξὶν 3-4 ὀργώματα

- 5) Ποῖα ἐργαλεῖα ἢ σκεύη χρησιμοποιοῦνται: α) κατὰ τὴν σποράν. π.χ. τὸ δισάκι εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ; .....

Χρησιμοποιεῖται... τὸ δισάκι (καλὸν μενον νόρμης)  
τὸ ὅποιον περιέχει τὸν σπόρον καὶ τὸ βλακὸ πῶς (τάπα)

β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχόν ἄλλα μέσα): 1) καθαρίζονται: τὸ ποδάρι, τὰ φτερά (παρούτια) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτριάσιν (ὀργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

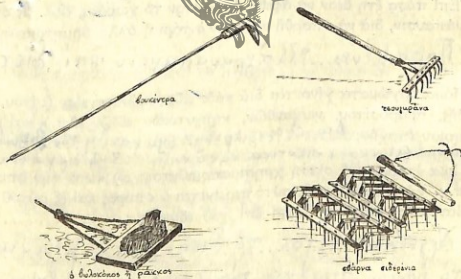
μα ἢ τὰ χόρτα, ριζίδια, τὰ ὅποια κολλῶνται εἰς αὐτά. Μὲ ἑλλειψοειδῆ σιδηρᾶν ράβδον, ἢ ὅποια ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον; .....

Μὲ ἑλλειψοειδῆ σιδηρᾶν ράβδον ἢ ὅποια ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄν. ἑύχ. ....

2) Γίνεται μετὰ τὸ ὄργωμα ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα); Γίνεται καὶ μὲν. ἑύχ. π. 1.6.4

3) Ἡ σκαφή μερῶν τοῦ ἀγροῦ ποὺ δὲν ἔχουν ὄργωθῇ (μὲ σκαλίδα, τσαπί κ. ἄ.); Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφή ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίαι. (Παρατίθενται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματα τινῶν ἐκ τούτων).

Ὁπὸν δὲν περὶ τὸ ἄλφει γίνεταί ὅκασι  
μὲ ὅκασι καὶ τσαπί, .....



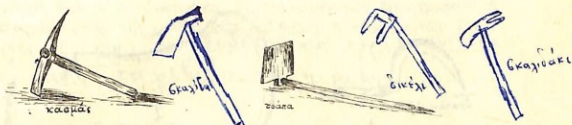
γ) Ἐργαλεῖα διὰ σκάψιμον καὶ σκάλισμα τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ κήπου· π.χ. ὁ κασμάς, ἡ τσάπα κ. ἄ. (Σημειώσατε τὸ ὄνομα, τὴν χρῆσιν



ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν) . . . . .

...καρπός, θκαρίδα, τλάπα, δελέλι...

...Τ.60ν.χ.κ.ρ.α.ν.α., καλ.λ.α.κ.λ. ....



- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἡ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργωμα καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὡς καὶ αἱ ἐργασίαι πού ἐκτελοῦν

Βουδεί ἕτερον πρόσωπον τῷ θεοῦ νομο-  
κοπᾷ (ἴσο πιδώνει)

- 7) Ποια χωράφια εκκαλλιεργούνται (ή καλλιεργούνται) διὰ τὴν σπορὰν ὁσπρίων. Πῶς ἐγίνετο ἡ σπορὰ καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου εἶδους. καλλιέργειαν ὁσπρίων χωράφια παραχρῆ

Ἰσχυροὺς τὰς τοῦ ἀσπίδος. Τὰ καὶ καὶ ἡ μάχη  
 ὁρμημάτων. Τὰ ἐν τῷ 3 ὁρμήματα καὶ ἐν συνέχειᾳ  
 160 πεδύεται τὸ χωρὶς τῶν ὁρμημάτων (ὁρμήματα ὁρμημάτων)

- 8) Ποία χωράφια ἐκαλλιεργούντο (ἢ καλλιεργούνται) διὰ τροφᾶς τῶν ζώων· π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ἄ. Εἰς οὐροδὲ π.τ.ε.

Χωρὸς γὰρ πρῶτον γίνεται τὰ ἄχονα.....

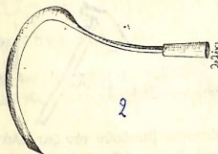
- 9) Πῶς ἐγένετο πρὸ τοῦ 1920 (ἡ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων; ἐσπέρνοντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιές (βραγιές) καὶ ἄλλως. Συγκεκριμένως... ἐσπέρναντο καὶ φείρανται εἰς αὐλάκια.

## Β. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α. Ἑργαλεῖα θερισμοῦ.

- 1) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακά.  
(Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ.

π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.)  
 Μὲ χό. δρεπάνι. Ταχιστέρον ἐχρηθίμοποι ἔτ'  
 τὸ ὑπ' αἰθ. 3. Σήμερον πὸ ὑπ' αἰθ. 2 πὸ  
 ὁποῖον εἶναι ὀδοντωτό.



Ἐάν ᾤσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφόρων εἰδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερίσμου, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε.

Παρατίθεται φωτογραφία δρεπανιῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

2) Μὲ δρέπανα ἢ μὲ ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσσεσ) ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφὴν τῶν ζώων. (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα). Τ.μ. χορτοφάγοι  
 εἰσονται μετὰ τοῦ εἰκονιζομένου ἐργαλείου καρυμένον  
 δρεπάνι.



3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή; (Σχεδιάσατε αὐτήν). Ταχιστέρον ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή.

4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβή του; (σχεδιάσατε ἢ φωτογραφήσατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο; Ἡ χειρολαβὴ κατεσκευάζετο ἐκ ξύλου. Λέν εἶχε ἰδιαιτέραν ἐνομασίαν οὔτε ὁ σιδηροῦς σκελετός.



- 5) Ποῖος κατεσκεύαζεν αὐτὰ τὰ θεριστικά ἐργαλεῖα (π.χ. τὰ δρεπάνια κ.ά.) τὰ κατεσκεύαζεν ὁ σιδυρουργὸς  
(ντερεκίτσής).....
- 6) Ἦτο παλαιότερον (ἢ εἶναι ἀκόμη) ἐν χρήσει καὶ ὁ θερισμὸς μετὰς χειρὰς, δηλ. δι' ἐκριζώσεως καὶ ὄχι διὰ κοπῆς τῶν δημητριακῶν ἢ ὁσπρίων (π.χ. τῆς κριθῆς, τῶν ρεβιθίων), ἢ τροφῶν τῶν ζώων (τῆς ρόβης κλπ.) Συνήθως εἶναι ν.α. ἐφελκωννύται ἡ φάκη, τὰ ρεβιθία καὶ ἡ ρόβη.....

β. Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

- 1) Εἰς ποῖον ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) μετὰ τὸ δρεπάνι ἢ ἄλλο κοπτήριον μέσον ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις κλπ. Ἐθερίζοντο συνηθῶς εἰς ὑψὸς 15-20 εκατοστῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.....
- 2) Οἱ στάχυες ποῦ ἔμεναν (ἢ μένουσι) εἰς τὸ χωράφι μαζί μετὰ τὴν ρίζαν μετὰ τὸν θερισμὸν πῶς ἐλέγοντο (ἢ πῶς λέγονται).....  
Λέγονται ἀποκαρφία.....
- 3) Ποῦ ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς ἄλλα πρόσωπα (γυναῖκες ἢ παιδιὰ), τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουν ἀπ' αὐτοὺς τὰ δράγματα (δραξίς, πιάσματα, χεριές, χερόβολα) τῶν σταχυῶν καὶ τὰ τακτοποιοῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μήπως οἱ ἴδιοι οἱ θεριστὰς ἀποθέτουσι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα; Οἱ ἴδιοι οἱ θεριστὰς ἀποθέτουσι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα (χεριάρια) ὅταν δεθῶν λέχονται χερόβολα.....
- 4) Πῶς τοποθετοῦνται τὰ δράγματα (οἱ χεριές) ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πολλὰ ὁμοῦ; Πόσα; Μήπως τοποθετεῖται ἕκαστον δράγμα (πιάσμα τῆς χειρὸς) χωριστά; Ὅπου τοποθετοῦνται πολλὰ μαζί, αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ διασταυράζονται. (Περιγράψατε λεπτομερῶς).....  
Τοποθετοῦνται πολλὰ μαζί, περίπου 10, συνηθῶς τοποθετοῦνται αἱ κεφαλαὶ κωνικά, χύων πρὸς κέντρον, αὐτὴν κατεύθυνσιν ἔκτος ἐξ κριθῆς ἐξ ὁποίας αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν τοποθετοῦνται πρὸς 13 ἔα ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω.

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχοῦ κα-  
 λοῦνται ἀγκαλιές, πέρχονται χιμάρια πρὸ τῶν δεξτῶν καὶ  
χέρσιν ὁ λαὸς αὐτῶν δεξτῶν.



### γ. Οἱ θερισταί.

1) Ποιοὶ θερίζουν ; ἄνδρες καὶ γυναῖκες ; Ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)  
 θερισταί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν  
 σκοπὸν ἀπὸ ἄλλων τόπων καὶ ποῖον ; .....  
ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Χρησιμοποιοῦνται  
ἐργαταὶ ἐν τῷ πεδίῳ.

2) Πῶς ἡμείβοντο οὗτοι μὲ ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ'  
 ἀποκοπὴν (ξεκοπῆς). Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή εἰς χρῆμα ἢ εἰς  
 εἶδος ; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχῆς φαγητοῦ ἢ ἀνευ  
 φαγητοῦ ; (Παραθεσάτε μὲ τὰς πληροφορίας καὶ τὴν σχετικὴν  
 εἰς τὸν τρόπον σας ὀνοματολογίαν) .....

ἡμείβοντο μὲ μεροκάματο εἰς χρῆμα  
ἢ εἰς εἶδος. Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παρο-  
χῆς φαγητοῦ εἰς ἡμερησίως (ὀνομαστικὰ γευμάτων  
καὶ αἰγῶν, χρέμα, μαρέντα)

3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερόν τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύ-  
 λαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμόν ; Ἐπίσης κατὰ  
 τὴν ἐναρξιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλ-  
 λοντό τι εἰς τὴν μέσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται  
 κόπωσιν (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ; ἔφερον εἰς το...  
ἀριστερὰ χεῖρ... χάντια... ἐρδάρκεια, ἡ κάρτες  
χοντρές, ἡ μέση περιεβίχθητο διὰ νὰ μὴν  
πονῇ (μὲ διαφόρους τρόπους)

- 4) Ἐδίδετο (ἢ δίδεται) προσοχή ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ὁ θερισμός ; .....

Συνήθως ἤρχιζε Δευτέρα ἢ Τετάρτην.

- 5) Ἐτραγουδοῦσαν (ἢ τραγουδοῦν) κατὰ τὸν θερισμὸν σχετικὰ τραγούδια ; Καταγράψατε αὐτά. ....

Ἐτραγουδοῦσαν διάφορα κρητικά διότιχα.  
(ἡ ἀντινάδες)

- 6) Ποῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, προτοῦ τελειώσουν, ἀφήνουν εἰς τὸ χωράφι ἓνα μέρος αὐτοῦ ἀθήριστον. Τί κάμνουν τοὺς στάχυν ποὺ μένουν ἀθήριστοι ; (Εἰς τινὰς τόπους θερίζουν τὸ μέρος αὐτὸ σταυροειδῶς καὶ με τοὺς ἀποκοπέντας στάχυν πλέκουν σταυρὸν ἢ ψάθην, τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν εἰς τὸ εἰκονοστάσι κλπ.)

Περιγράψατε λεπτομερῶς ὅπου ὑπάρχει σχετικὸν ἢ ἄλλο τι ἔθιμον.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἀφήνεται  
ἓνα μέρος ἀθήριστον καὶ μένον ἀπο-  
δερὶ χωρὶς κανένα τοιαύτου ἔθιμον.

#### δ. Τὸ δέσιμον (δεμάτιασμα) τῶν σταχύν.

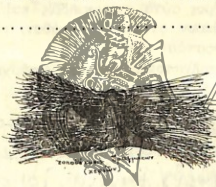
- 1) Πότε ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα, ἥτοι τὸ δέσιμον, τῶν θερισμένων σταχύν. Ποίαν ἡμέραν ; Ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν ; Τὸ ἐσπέρας ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ μείνουν οἱ στάχυν εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; .....

Τὸ δεμάτιασμα ἐγίνετο ἀμέσως μετὰ  
τὸν θερισμὸν ἐκτὸς ἀν οἱ στάχυν ἤ-  
σαν ὑγροὶ ὅποτε ἔμεναν διά τὴν ἐπομένην.

- 2) Πώς ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα ; Ποῖος ἔδενε τοὺς στάχους καὶ ποῖος τοὺς μετέφερε καὶ τοὺς παρέδιδεν ὡς χεριές, ἀγκαλιές ; Πῶς ἔδένοντο· μὲ κοινὰ σχοινία, μὲ σχοινία κατεσκευασμένα ἀπὸ βελονοειδεῖς θάμνους, π.χ. βροῦλα, σπάρτα κλπ. Κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν μήπως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐργαλεῖόν τι ; Περιγράψατε λεπτομερῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην μετὰ παραθέσεως σχετικῶν σχεδιασμάτων ἢ φωτογραφιῶν.....

Ὁ ἰδιος μετέφερε καὶ ἔδε νε καὶς 6 ταχὺς  
ἔδένοντο μὲ σχοινία κατασκευασμέ-  
να ἐκ σπάρτων.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Τὰ δεμάτια μετὰ τὸ δέσιμον ἀφήνοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ συνεκεντρώνοντο εἰς ὠρισμένον μέρος τοῦ θερισμένου ἀγροῦ ; Πόσα δεμάτια συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ καὶ πῶς ἐτοποθετοῦντο ; .....

Ἐτοποθετοῦντο ἀνά τέσσαρα δεμάτια  
εἰς διάσπρα μέρη τῶν ἀγρῶν (ἐκεῖ ὅπου ἐξε-  
νοντο) διὰ νὰ εἶναι ἑτοιμα πρός  
ῥάπτεσθαι.....

ε. Συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων.

- 1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον σας ; Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν περίπου.



Πότε γίνεται ή σπορά ή τὸ φύτευμα αὐτῆς.....

Ο.Η. σπορά γίνεται... Φεβρουάριον... ἢ Μάρτιον.  
Ο. κῆπος καλλιεργεῖται... 2-3 φορές, ὡς λαβερνέται  
(ὡς πεδῶνεται), αυλακία δεται καὶ συτύνεται.

- 2) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλισιμος) τῶν γεω-  
μήλων ἀπὸ τὸ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ  
ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ  
ἀρότρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὸν σχέδιον αὐτῶν ἢ  
φωτογραφίαν. Μ.Ε. Σκαπάνη... Ἐ.Π.Ι. Μικρὰς ποσ.

Χυκὸς χυτὸς ὁμοιάζει μὲ καβὴν (τὸ πλάτυ μέρος)  
μὲ ἄροτρον... Ἐ.Π.Ι. Ἐ.Π.Ι. Μ.Ε. Σκαπάνη...  
...Ποσ. χυκὸς...

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

- 1) Ἐσυνηθίζετο παλαιότερον ἡ διατροφή τῶν ζῴων κατὰ τὸν  
χειμῶνα μὲ ξηρὰ χόρτα (π.χ. σανόν, τριφύλλι, βίκον). Ἐάν  
καὶ, περιγράψατε πῶς ἐγίνετο ἡ καλλιέργειά του, ἐπὶ τὰ ἢ  
κοπή, ἢ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ.....

Ἐσυνήθιζετο κυρίως μὲ βίκον. Ο. βίκος ἐκα-  
λλιεργεῖτο τὸν Νοεμβρίον μὲ ἄροτρον. Ἐκόπη-  
το εἰς τὸ τέλος τοῦ Μαΐου μὲ τὰ δραπετὰ  
ἔξυραινέτο καὶ ἐκχυλάσσετο εἰς τὴν ἀποθήκην  
μεταβιβημένος εἰς ἡμῶντες.

- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσ-  
σαν κ.ά.). Ἀναφέρονται ἀνωτέρω.....

(Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας).....

- 3) Ζήρασις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐχρησιμο-  
ποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετι-  
κὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ

φωτογραφίας) ? Εξήρανον τρ. ζῖδ. τὸν ἡλίον καὶ  
 ἐβένοντο μετ' αὐτὰ. ὡς χορταλέον ἐχρη-  
 σιμοποιεῖτο. ἕνα καθεὸν διὰ τὸ μπάλλαμα.

## Γ. ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορὰ τῶν δεματιῶν πρὸς ἀλώνισμόν. Συνεκεντρώνοντο  
 πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην  
 θέσιν, π.χ. εἰς τὸ ἀλώνι, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ. ....

Συνεκεντρώνοντο εἰς τὸ ἀλώνι.  
 Παρατίθεται φωτογραφία  
 ἀλώνιου χορταριασμένου.

- 2) Πῶς καλεῖται ὁ χώρος ὅπου τοποθετοῦνται τὰ πρὸς ἀλώνισμόν  
 δεμάτια. Εἰς τινὰς τόπους, λέγεται: θεμωνοστάσι, θεμωνιά,  
 θεμωνιάστρα, κλπ. Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις; εἰς σωρόν;  
 ὑπάρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθέτησεως; .....

Ὁ χώρος καλεῖται θεμωνιά. Τὰ δεμάτια  
 τοποθετοῦνται εἰς σωρὸν σταυρωτὰ διὰ  
 συνέταξιαν.

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν τόπον σας ἀλώνι διὰ τὸν ἀλώνι-  
 σμόν τῶν δημητριακῶν; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρι-  
 σμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἄχυρα εἰς ἄλλον  
 χώρον, δηλ. ὄχι εἰς τὸ ἀλώνι; .....

Ὑπῆρχον ἀνέκαθεν ἀλώνια. Ὁ χωρισμός  
 τοῦ καρποῦ ἐγένετο εἰς τὸ ἀλώνι.

- 4) Ποῦ κατεσκευάζετο (ἢ κατασκευάζεται) τὸ ἀλώνι. Ἐντὸς τοῦ  
 συνοικισμοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς  
 ποίαν θέσιν; κατεσκευάζετο ἐξ ὧν χωρίων  
 ζῖδ. ὄρεσι. ὅπου πνέουν ὁρειοὶ ἀνεμοί.



- 5) Τὸ ἄλωνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσοτέρας ;  
ἐὰν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλές οἰκογενείας, πῶς γίνεται ἡ χρῆ-  
σις του, δηλ. με ποίαν σειράν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; .....

Κάθε οἰκογένεια... ἔχει καὶ ἑαλωμένον  
...πρὸς.....

- 6) Ἀπὸ πότε ἀρχεται τὸ ἄλωνισμα καὶ πότε λήγει ; Αρχι. Ξει.

ἐκ τῆς ἰσχυρίας... καὶ... ἐξελιώνεται τὸν ἄλωνα.

- 7) Εἶδη ἄλωνιων (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-  
λωνο (με δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (με δάπεδον  
ἐστρωμένον με πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέσατε σχε-  
διάσμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) .....

Χωματάλωνο (με δάπεδον ἐκ χώματος) κυ. κ. κ. καὶ  
καὶ περιγραφέντα εἰς τὰς ἀπογραφὰς (ἀπογραφὰς)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

- 8) Πῶς ἐπικεντρώνεται τὸ ἄλωνι ἐκάστου ἐτος πρὸ τῆς ἐναρξείας τοῦ  
ἄλωνισμοῦ (π.χ. τοῦ χωματάλωνο : καθαρισμὸς αὐτοῦ καὶ  
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου ὑπάρ-  
χει, με πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μίγματος κόπρου βοῶν  
καὶ ἀχύρων)· Ἐπιβάλλεται... εἰς τὸν ἄλωνα...

πρὸς βοῶν... Ἐπαλείφεται... αὐτὸς  
τὸ δάπεδον καὶ τὰ τοιχώματα.....

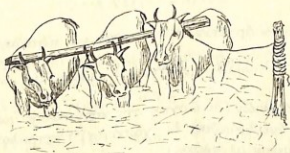
- 9) Ἡ ὥς ἄνω προετοιμασία τοῦ ἄλωνιοῦ καὶ ἡ ἐναρξίς τοῦ ἄλωνι-  
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ; .....

Προετοιμάζεται... πρὶν τὴν ὥραν... ἔρχεται  
ἐν τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὴν ἡμέραν... ἀρχι. Ξει  
Περὶ τὴν 10<sup>ην</sup> πρὶν τὴν

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἄλωνι τῶν δεματιῶν, ὅπου  
ὑπάρχει ἄλωνόστυλος, ὡς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἄλω-

νισμόν ; Περιγράψατε τὸν τρόπον τῷτον ἢ οἷονδήποτε ἄλλον.

Δέν... χρηγίμοπείται... ἀλῶν... ὅ... τυ... λ... ο...  
.....  
.....



11) Πῶς γίνεται τὸ ἀλώνισμα τῶν σταχύων διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσας ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

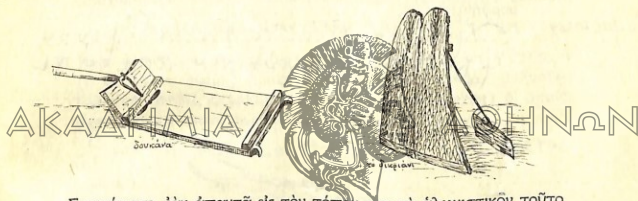
α) Ἀλώνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατήσεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένων ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.). Πολλαχοῦ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλώνιου ἑλίκης στῦλος, ὕψους δύο μέτρων (καλούμενος σπηγερός, στρούλουργος, δουκάνη, βουκάνη κ.ά.), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξαρτῶνται σχοινία, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦνται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλικῶς, «νὰ ἔρχονται γῦρες», καὶ οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα.....

Δέν... χρηγίμοπείται... ὁ ἀνωτέρω τρόπος  
.....  
.....  
.....

β) Πῶς ζεύονται οἱ βόες, τὰ ἄλογα κλπ. διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ἀλωνισμού. Πῶς συνδέεται τὸ σχοινὶ ἀπὸ τὸν κάθετον ἀλωνόστυλον μὲ τὰ ζῶα; (Εἰς τινὰς τόπους δένεται τὸ σχοινὶ εἰς θηλειάς, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν λαιμόν τῶν ζώων. Εἰς ἄλλους τόπους εἰς τὸ ἀλώνισμα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δέν ὑπάρχει στῦλος εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλώνιου. Τὰ ἀλωνίζοντα ζῶα περιφέρονται συνδεδεμένα εἰς σειρὰν διὰ σχοινίου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει θηλειὰς περὶ τὸν λαιμόν ἐκάστου ζώου. Περιγράψατε ὅπου ὑπῆρχεν (ἢ διατηρεῖται ἀκόμη) ἀλωνισμός κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, παραθέτον-

τες καὶ σχετικὰς φωτογραφίας ἢ ἰχνογραφήματα).....

γ) Ποῦ ἀντὶ τοῦ ἄλωνισμοῦ διὰ τῶν ποδῶν χρησιμοποιεῖται καὶ μηχανικὸν ἄλωνιστικὸν μέσον· π. χ. χονδρὴ ἐπιμήκης σανὺ εἰς ἓν τεμάχιον ἢ δύο, προσαρμοζόμενα. Αὕτη ὠπλισμένη εἰς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν διὰ κοπτερῶν μεταλλίνων ἐλασμάτων ἢ ἀποσχίδων σκληροῦ λίθου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζυγοῦ ἐζευγμένων ζώων, σύρεται δ' οὕτω κυκλικῶς ἐντὸς τοῦ ἄλωνίου ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων σταχύων διὰ τὸν ἄλωνισμόν των.



Σημειώσατε, ἐὰν ἀπαντᾷ εἰς τὸν τόπον σας τὸ ἄλωνιστικὸν τοῦτο μηχανήμα ἢ ἄλλο τι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ (π. χ. δουκάνα, δικριάνι, βωλόσυρος), περὶ τῆς κατασκευῆς του, τὸ σχῆμα καὶ τὰς συνήθεις διαστάσεις. Ἀπὸ ποῦ τὸ ἐπρομηθεύοντο παλαιότερον καὶ σήμερον. Ἐπίσης πῶς γίνεται ἡ χρῆσις του καὶ διὰ ποῖα δημητριακά. Ἠλωνίζοντο (ἢ ἄλωνίζονται) ὅλα τὰ δημητριακά με ἄλωνιστικὸν μηχανήμα; Μήπως π.χ. ἡ κριθὴ καὶ τὰ ὄσπρια (κουκκία, ρεβίθια κ.ἄ.) ἦλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζώων ζευγνυομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν σταχύων τούτων;

Εἰς τὸν τόπον μας ἀπαντᾷ ὁ βωχόσυρος  
ὡς ἀναγέρεται ἀνωτέρω. ἔχει μήκος 1,50 περ. μέτρ.  
καὶ πλάτος 0,60 περ. μέτρ. Ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ  
ἔξ. εἰδικῶν τεχν. τῶν Διὰ τὰ δημητριακά  
χρησιμοποιεῖται ἄλωνιστικὸν μηχανήμα διὰ τὰ  
ὄσπρια ἠλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων.

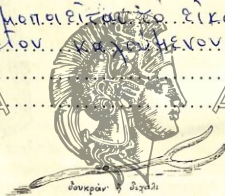
δ) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ διακόπτεται διὰ τὰ ἐπαναληφθῆ τὴν ἐπομένην ; .....  
 Ἀρχίζει... περὶ τὴν 10<sup>ην</sup> πρωῒ ν.ν. καὶ δια-  
 κόπτεται περὶ τὴν 4<sup>ην</sup> ἀπογευματινῇν.

- 12) Ποῖα ἄλλα ἀλωνιστικὰ ἐργαλεῖα εἶναι ἐν χρήσει; (Εἰς τινὰς τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὅποιον, καλούμενον διχάλι, δικούλι, δουκράνι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν):

Χρησιμοποιεῖται τὸ εἰκονιζόμενον  
 ἐργαλεῖον καλούμενον τσαταλι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



- 13) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ διχάλι ἢ τὸ δικράνι, ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἀλώνι, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὅποιον διαγράφουν τὰ ζῶα ἢ τὸ ἀλωνιστικὸν μηχανήμα τοὺς ἀκό-  
 πους στάχυν ; Ἡ ἀνωτέρω... ἐργασία... ἐκτελε-  
 ζεται ὡς ἀναφέρεται.

- 14) Ἦτο ἐν χρήσει εἰδικὴ ἀλωνόβεργα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύ-  
 πημα τῶν ζῶων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ  
 φ'κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποῖα ἡ κατασκευὴ τῆς ; (Σχε-  
 διάσατε τὴν ράβδον αὐτήν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα).  
 Χρησιμοποιεῖται μία συνηδισμένη βεργα  
 (ἓνα κομμάτι ξύλου, μὴ βίτσα).





- 20) Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχύων ἐγένετο εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὴν αὐλήν; Διὰ ποῖα δημητριακὰ ἐγένετο (ἢ γίνεται) χρῆσις τοῦ κοπάνου; (π.χ. φακῆς, ρεβιθίων κλπ.). *Τὸ κοπάνισμα ἐγένετο εἰς τὴν αὐλήν καὶ κυρίως εἰς τὴν φακὴν καὶ εἰς τοὺς ρεβιθιά.*



κοπάνος στρογγυλός



ξύλο κοπανιστικό διὰ τὸ κοπάνισμα μικρῶν ἀπὸ δημητριακῶν...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Ὑπὸ πόσων καὶ ποίων προσώπων ἐγένετο· μόνον ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ συγγενῶν; Ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦτο ἄλλα πρόσωπα ἐπ' ἀμοιβῇ; Πῶς ἐκαλοῦντο τὰ πρόσωπα αὐτά; Πῶς ἐγένετο τὸ κοπάνισμα τοῦτο διὰ τὰ δημητριακὰ μεγάλων παραγωγῶν; *Οἱ μετὰ χειρὶ παραγωγοὶ ἀλώνιζον τὰ δημητριακὰ. Τὸ κοπάνισμα ἐγένετο ὑπὸ τῶν μετὰ χειρὶ οἰκογενείας.*

- 21) Ποῦ ἐτοποθετοῦντο (ἐξηπλοῦντο) οἱ στάχυες διὰ τὸ κοπάνισμα. Ἐγένετο τοῦτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ ξύλου; Πόσαι στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σταχύων ἐκοπανίζοντο τὴν ἡμέραν; Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἢ



καί εἰς τὴν ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων ; (Περιγράψατε λεπτομερῶς τὸν τρόπον τοῦτον χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοῦ στάχους, παραθέτοντες σχεδιαγραφήματα ἢ φωτογραφίας) .....

Ἐκοπάνησαν τοὺς ἐπὶ τῶν ἐδάρευσ διὰ τὸν  
χωρισμὸν τῶν καρπῶν. Σπανίως χρησιμοποιοῦνται  
καὶ οὗτος ἀνωτέρω τρόπος .....

- 22) Κατὰ τὸ ἀλώνισμα διὰ τῶν ζφών, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ κοπάνου, ἐτραγουδοῦντο τραγούδια ; Ἐάν ναί, ποῖα ;

Κατὰ τὸ κοπάνισμα μήπως ἐλέγοντο εἰδικὰ δίστιχα ἢ φράσεις διὰ τὸν συντονισμόν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐργασίας ; .....

Ἐτραγουδοῦντο κρητικά δίστιχα (μανεινάδες)  
Ὀχι εἰδικὰ δίστιχα .....

- 23) Πότε τὸ πρῶτον ἐγίνετο χρῆσις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας. Ποῖος τὴν ἐπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμός κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς) .....

Ἐπρομηθεύθη ὁ Γεωρ. Σωκράτης Μανιέρης. Λειτουργοῦν ὅπως  
ὁ καὶ ὁ ἀλωνιστικὴ μηχανή  
β. Λίχνισμα

- 1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι στάχες, ἐτοίμασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα (ἐν Αἰτωλίᾳ : λειῶμα, ἐν Κρήτῃ : μάλαμα). Με ποῖον ἐργαλεῖον σωρεύεται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα ; πῶς λέγεται τοῦτο (εἰς Κρήτην : θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον : δικριάνι, ἀλλαχοῦ : δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ .....

Οἱ στάχες λέγονται μάλαμα. Διὰ τὸν  
ἐπιμήκη μορφήν. λαμβάνει. Σωρεύονται διὰ τὸ  
λίχνισμα μετὰ τὸ θρινάκι καὶ τὴν σκούπα .....



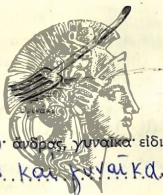
Ὁ σχηματιζόμενος σωρὸς ἔχει σχῆμα στρογγύλον ἢ ἐπίμηκες ; Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα (ἀνέμισμα) πρὸς ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀχύρου

ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μαχαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πράξιν ταύτην καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἐθιμον τοῦτο.....

Ὁ βελήματις ὁ βελήματις... ὁ βελήματις... ὁ βελήματις... ὁ βελήματις...  
 ΚΕΣ... Πρὸ τοῦ ἀρχιεῖ... τὸ λίσσιμα γίνεται  
 ἐπὶ τοῦ βελήματις... τὸ βελήματις... τὸ βελήματις...  
 νεται τὸ θρινάκι καὶ ὁ βελήματις... τὸ βελήματις...

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; (Πῶς λέγεται τοῦτο : φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχνογραφήσατε τοῦτο.....  
 ..θρινάκι... ὡς τὸ... εἰκονι... ὁ βελήματις...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λίσσις (ἀνέμισμα) : ἀνδρῶν, γυναικῶν ; εἰδικὸς λίσσις ἐπ' ἀμοιβῇ ;  
 ..καὶ... ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.....

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὅποια μετὰ τὸ λίσσιμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ (εἰς τινὰς τόπους καλοῦνται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κόντυλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δεύτερον ἀλώνισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σῖτος κλπ ;

Πέχονται... κόντυλα... ὁ καρπὸς ἀποχωρίζεται  
 ἀπὸ τὰ κόντυλα μετὰ τὸ βελήματις...  
 κατὰ γῆς... ὅταν... ὅταν...  
 Δὲν βυθίζεται... δεύτερον... ἀλώνισμα...

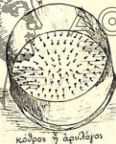
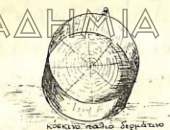
- 5) Πῶς γίνεται ἡ ζεύξις τῶν ζώων διὰ τὸ δεύτερον, ὡς ἀνωτέρω, ἀλώνισμα ; Ποῦ ἀπαντᾷται τὸ ἀλώνισμα τοῦτο ; πῶς λέγεται ; (Ἐν

Κρήτη: ξεβαβούλισμα καὶ καρπολώνεμα)· διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-  
 ηθίζεται τοῦτο .....

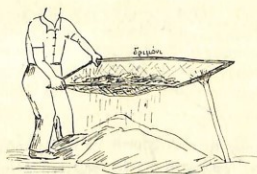
- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (ἀνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα,  
 πῶς γίνεται ἡ διαλογή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμείναντα  
 χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ἄ.) ; .....  
 Σκορπίδωνται καὶ μεταφέρονται εἰς ξέρον βυθίον  
 ἢ ἀλωναῖον· κοσκινίζονται ἐν ὥρᾳ καὶ φυλά-  
 ται ἐν ἀποχρᾷ καὶ ἐκχωρίζονται .....

Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ ἀνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν  
 ὑλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου· ἢ δι' ἄλλων μέσων, ὡς π.χ. κοσκι-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΔΟΗΝΩΝ



νων με ὅπας διαφόρων μεγεθῶν· π.χ. με τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον  
 κατὰ τόπους : βολίστρης, δερμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

(Περιγράψατε λεπτομερῶς τοὺς ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ καὶ σήμερον) τρόπους χωρισμοῦ τῶν κόκκων τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ τὰς ἄλλας ὕλας. Ἰχνογραφήσατε δὲ ἢ παραθέσατε φωτογραφίας τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων καὶ σκευῶν) .....

Χρησιμοποιῶνται συνήδως ὁ βοχιάτρας,  
ἢ τὸ κόβκινο ὡς ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐρωτη-  
σεις 4 καὶ 6. Συνήδως τὸ κόβκινο .....

- 7) Ὄταν ἐτοιμασθῇ, ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρόν; Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται; Χαράσσεται ἐπὶ τοῦ σωροῦ σταυρός; Πῶς χαράσσεται καὶ ποία ἡ μορφή του. Μήπως ἐμπηγνύεται κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τὸ ἐργαλεῖον τοῦ λιχνίσματος (θρινάκι, φτυάρι), ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ προσκύνησις καὶ ἀσπασμὸς τοῦ σωροῦ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ; .....

Ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς κωνικόν σωρόν. Σω-  
ρεῖται μετὰ τὸ δρινακί ἐπὶ τῶν αὐρῶν χειρὸς  
ἐστὶν σταυρὸς ἐκ κινῶν ἐκ τῆς βάσεως καὶ κα-  
ταλήγων εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κωνοῦ. Χαράσσεται  
μέτῃ χειρὸς τοῦ δρινακίου. Τὸ δρινακί καρπώνεται  
καὶ ὁ σωρὸς ἀσπάζεται τὸν καρπὸν (μὴ γὰρ κτά)

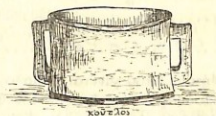
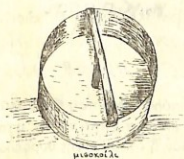
- 8) Ἀλλὰ ἐθίμα προτοῦ νὰ μεταφερθῇ ὁ καρπὸς (σίτος, κριθή κλπ.) εἰς τὴν ἀποθήκην. ....

γ'.1) Ποῖαι ὀφείλου πρὸς τρίτους ἔπρεπε νὰ καταβληθοῦν εἰς εἶδος ἀμέσως εἰς τὸ ἁλώνι; π.χ. ἡ δεκάτη, κοινῶς δεκάτισμα. Ποία ἦτο ἡ συνθήκη. Ἦρχετο ὁ δεκατιστὴς εἰς τὸ ἁλώνι; Μὲ ποῖον μέτρον (δοχεῖον) ἐγένετο ἡ μέτρησις τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς κλπ., διὰ τὴν εἴπραξιν ὑπὸ τοῦ δεκατιστοῦ τοῦ «δεκάτου». (Σημειώσατε τὸ ὄνομα τοῦ μετρητοῦ, τὴν



χωρητικότητα του εις όκάδας, εις κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνογράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας).....

Ἐπὶ εἰς νὰ δοθῇ... εἰς τὸν μονατὰν ἡδεκάτη  
(τοῦ δεκάτου). Ἐνυμίζετο με καντάρι (εξατῆρα)  
καὶ ἐλαμβάνετο τὸ ἀναγορὸν μερίδιον.



2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἁλώνι ;

- α) τὸ παπαδιάτικο,
- β) τὸ ἀγροφυλακιάτικο,
- γ) τὸ γυφτιάτικο,
- δ) τὸ ἁλωνιάτικο κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρῆσει παλαιότερον μέτρα τῶν δημητριακῶν (ὄνομα, χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτογραφίας αὐτῶν) .....

Δὲν κατεβάλλετο ἄλλο βάρος καὶ  
δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο μέτρα ἄλλα ἐκτὸς  
τοῦ κανταρίου (εξατῆρος) .....

Εἰς τὰς παλαιὰς κατεβάλλετο προαιρετικῶς  
εἰς δύο εἰς εἶδος τὴν δὲ γανωρὴν κατὰ τὴν ἁλωνίαν

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ  
ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκκων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἑκάστην περίπτωσιν τὰς σχετικὰς συνηθείας) .....

Ἀπεθηκεύετο ἐντὸς εἰς οἰκίας εἰς καδῶνια  
ἢ πνέαρια (πύχνα δοχεῖα) .....

4) Τὸ ἄχυρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἄχυρῶνα) ἐντὸς τοῦ χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ παρὰ τὸ ἁλώνι. Πῶς ἐγίνετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; Ἀπεδελχέοντο εἰς εἰδικόν  
χώρον εὐς δικίας καλῶμενον ἀχεῖρνα.

- 5) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογία τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ  
 θερισμοῦ ἀπὸ τοὺς καλυτέρους στάχυν ἢ μετὰ τὸ ἀλώνισμα ; ...

Δέν γίνεται διαλογή καὶ σπόρου.

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογία τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-  
 σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτή) ἐκ σταχύνων,  
 τὸ ὁποῖον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὀπισθεν τῆς θύρας κλπ ; ..

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτή αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα της· ποῦ φυλάσσεται.  
 πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; ..

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

#### Δ'. ΕΤΗΣΙΑΙ ΠΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν  
 τόπον σας ἀναμμα φωτιάς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-  
 γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-  
 τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

κατὰ τὸ Πάσχα καὶ κάψιμο τῶν κῆδων.  
Τὸ ἔθιμον ἔχει ὁχρόν. ἐγκαταμετῇ.

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ; ..

τὴν ὥραν πᾶν γίνεται καὶ Χριστός  
ἀνέστη εἰς τὸ προαύριον εὐς ἐκκλη-  
σίας.

2) Πῶς λέγεται ἡ φωτιά αὐτή; (π.χ. φανός, ἀφανός κλπ.).....

Δὲν ἔχει ἰδιαίτερον ὄνομα.....

β'. 1) Ποιοὶ ἀνάπτουν τὴν πυράν; παιδιά, ἡλικιωμένοι, ποῖος ἄλλος;....

Τὰ παιδιά.....

2) Ποῖος ἢ ποιοὶ συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. διὰ τὴν πυράν.

Τὰ κλέπτουν; Ἄν ναι, ἀπὸ ποῖον μέρος;.....

Τὰ παιδιά κλέπτουν τὰ ξύλα ἀπὸ διὰ-  
φορα μέρη.....

3) Πῶς γίνεται ἡ συγκέντρωσις των. (Περιγράψατε λεπτομερῶς),

Τὶς παραμονὲς καὶ Πάσχα τὰ παιδιά  
καὶ ὁμάδας μεταβαίνουν πρὸς ἀνι-  
χομένην καὶ ξύλων.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

γ'. Ποῖαι αἱ συνήθειαι εἰς κάθε τόπον διὰ κάθε πυράν;

1) Προσευχαί, διάφοροι ἐπικλήσεις, ᾠδαί, ᾠσματα, κρότοι, θόρυβος.  
Καταγράψατε τὰ σχετικὰ κείμενα.....

Ὁ κόσμος δεχταίνεται, ἐν χαριστεῖ τόν,  
θεόν καὶ ἐκδηλώνει τὸν ἐνδουλισμο  
καὶ μετὰ διαφόρων τρόπων, κωδωνοκρουαῖες  
καὶ πυροτεχνήματα.....

2) Πηδήματα, χοροὶ γύρω ἀπὸ τὴν πυράν. (Περιγραφή λεπτομερῆς)

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυράς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.) . . .

- 4) Καίονται (ἢ ἐκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα· (περιγράψατε λεπτομερῶς) . . .

καίεται ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα ἐνδεδυ-  
μένον δια παλαιῶν ἐνδυμάτων . . .

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὸν τόπον σας  
Ἕπαντα ἀνεφέρθησαν ἀνωτέρω. Τὸ ἐ-  
θίμον κτείνει νὰ ἐκλείη . . .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



Περιγραφή γεωργικῶν ἀπασχολήσεων εἰς Νέον Χωρίον Κυδωνίας

μέχρι τοῦ 1920

Ὁ Ταυρωνίτης κυλᾷ ἤσυχα τὰ νερά του καὶ χύνεται στό Κρητικό Πέλαγος πού περιζώνει ἀπὸ βορρὰ τὴν Κρήτη μὲ τὰ δαντελλωτὰ ἀκρογυᾶλια. Ἀποτελεῖ τὸ φυσικὸ ὄριο ἀνάμεσα στίς δυὸ ξακουστές ἐπαρχίες τῶν Χανίων: τὴν Κίσαμο καὶ τὴν Κυδωνία. Στίς ἀνατολικές ὄχθες τοῦ ποταμοῦ καὶ στίς παρυφές τῶν μικρῶν λόφων πού εὑρίσκονται στό μέρος τοῦτο, σκορπισμένα κατάλευκα σπιτάκια, πνιγμένα μέσα στίς πορτοκαλιές καὶ τίς ἐλιές, σπαρμένα ἀκατάστατα σέ 16 ξεχωριστοὺς συνοικισμούς ἀποτελοῦν τὴν Κοινότητα Νέου Χωρίου Κυδωνίας. Σ' ἓνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς συνοικισμούς τὰ Μουριζιανὰ—σήμερα ὀνομάζεται Πηγὴ—ἔνα βροχερὸ ἀπομεσήμερο, καθισμένος στὴν καμινάδα ἑνὸς ὀντάρη γέρου Κρητικοῦ κουτσοπίνου τσικουδιά καὶ συζητοῦμε γύρω ἀπὸ γεωργικά θέματα. Αἰσθάνομαι ἀπέναντι, σ' αὐτὸ τὸ γερασμένο ἐργάτη τῆς γῆς, πού τὰ χέρια του ρόβιλλαν κατὰ τὴν ὀρεγὴ καὶ τὴν σκαλίστα, τὸ ἴδιον θέρος πού πρέπει νὰ ἐνοιώσε καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἐπὶ τοῦ μελᾶς σ' ἓνα περίπατο στὴν ἐξοχὴ ἀτενίζοντας τὸ γεωργὸ στό μεγάλο ἔργο του.

Καμαρώνει καθὼς μοῦ μιλεῖ γιὰ τὰ ξύλινα ἀλέτρια πού ὁ ἴδιος κατασκεύαζε καὶ ἐπισκεύαζε πρὶν ἀπὸ χρόνια στὴν περιοχὴ του. Αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν πιά οὔτε γιὰ δεῖγμα γιατί πρὶν ἀπὸ 30 καὶ παραπάνω χρόνια, ἓνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὸν πρόσφατο πόλεμο στὰ 1939 τὰ ἀντικατέστησαν τὰ σιδερένια ἀλέτρια, μονόφτερα ἢ δίφτερα, τὸ καθένα γιὰ διαφορετικὴ ἐργασία καὶ σέ διαφορετικὸ ἔδαφος. Μὰ καὶ πολλὰ ἀπὸ τοῦτα ἀχρησιμοποίητα τώρα σκουριάζουν τρυπωμένα σέ κάποια ἀποθήκη ἢ πεταμένα σὰν ἀχρηστά σέ κάποια αὐλὴ, γιατί, ἔστω καὶ ἄργα, πρὶν ἀπὸ πέντε περὶ—ποὶ χρόνια ἔφθασε καὶ στό χωριὸ μας ὁ τεχνικός πολιτισμὸς καὶ ἔφερε τὰ τραντέρ πού χρησιμοποιοῦνται τώρα εὐρύτατα. Μοναδικὸ ἔμπόδιο γιὰ τὴν ἐπέκτασι τῆς χρησιμοποίησός του σ' ὅλα τὰ εἴδη τῶν καλλιεργειῶν εἶναι μερικὰ ἀνώμαλα καὶ ἐπικλινῆ ἔδάφη. Λίγο παρά ἔξω ἀπὸ τοὺς συνοικισμούς τοῦ χωριοῦ, ὅχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὰ σπίνια, συναντᾷ κανεῖς χορταριασμένα καὶ ἀχρηστά τὰ ἀλώ-

νιματα κι αυτά της έπιστημονικης προόδου. Τώρα οι χωρικοι συ-  
κεινουν τά στάχυα τους σέ μεγάλες, κοινές, θεμωνιές σ' ένα φαρδύ  
κι πεδο χώρο απ' όπου περνά η άλωνιστικη μηχανή και σ' ένα μικρό  
σχά χρονικό διάστημα κάνει την ίδια δουλειά για την όποίαν οι  
γει μας άγωνιζόταν κάτω από τον καυτερό ήλιο σχεδόν ολόκληρο  
τό οκαιρι. Τήν άλωνιστικη αυτή μηχανή προμηθεύτηκε για λογαρια-  
σμή και έξυπνότησι των μελών του ο Γεωργικός Συνεταιρισμός του  
Μάλ πρό δεκαετίας, γύρω δηλαδή στο 1959.

Μόνο τον θερισμό δέν μπόρεσε ν' άγγιξη στο τόπο μας τό χέρι  
τουλατισμού και της εκβιομηχίνσεως. Μια άλλαγή, ούδεμία αίσθητή  
πρός. Τό θέρος (έτσι λέγεται ο θερισμός έδώ) γίνεται ακόμη μέ τον  
παράδοτο τρόπο γιατί τά έδάφη δέν είναι κατάλληλα για νά χρη-  
σιμιοποιούν θεριστικές μηχανές. Αιτός είναι ίσως ένας σοβαρός λό-  
γος ά τον όποτον έχει έλαττωθή αίσθητά στην περιοχή η καλλιέργει-  
α τισαριού και των άλλων δημητριακών. Λίγα χωράφια πιά προστοι-  
μάζονται για σπάρη και μετριώνται στα δάκτυλα τά σπέρματα του χωριού  
που ουν φωμι από τό δικό τους σιτάρι. Ότε στο σπίτι φουρνίζουν  
πιά. Κάτοικοι αγοράζουν φωμι από τά δύο άρτοποιεία που εύρίσκον-  
ται σ τό κοντινό χωριό, τίς Βουκολιές. Και έπισήμως έχει χαρακτη-  
ρισθ άσύμφορος η καλλιέργεια των δημητριακών, καλλιεργούνται δέ  
ελάχιστα και μόνον διά νά καλύψουν βασικές άνάγκες της οικουγενεί-  
ας κι όχι για έκμετάλλευσι.

Κύριο εισόδημα είναι τό λάδι. "Αλλα βασικά εισοδήματα εί-  
ναι τό άμπλουργινά και κυρίως τά κρασιά. "Ισης σημασίας προς τό κρα-  
σί είναι η παραγωγή έσπεριδοειδών και ιδιαίτερα πορτοκαλιού. Τελευ-  
ταία έρχονται τά κηπευτικά. Αλλά τίς άκριβες του λόγου η περιο-  
χή εις τή ν όποίαν αναφέρεται η περιγραφή δέν παρουσιάζει ιδιαί-  
τερον ενδιαφέρον από πλευράς καλλιεργείας δημητριακών και δέν θεω-  
ρεΐται σκόπιμη η περιγραφή των γεωργικών άπασχολήσεων εις τον το-  
μέα αυτόν. Μία εικόνα των άπασχολήσεων τούτων οδεται από τάς άπο-  
κρίσεις εις τάς ειδικάς έρωτήσεις του έντύπου έρωτηματολογίου, που  
και αυτές αναφέρονται εις έργασίες που έγινοντο κατά τό παρελθόν.

"Όσον ἀφορᾷ τὰ ἐργαλεῖα, αὐτὰ ὁμοιάζουν ἐντελῶς ἢ τουλάχιστον πά-  
ρα πολὺ μὲ τὰ εἰκονιζόμενα εἰς τὸ ἔντυπον ἐρωτηματολόγιον.

Ἰενικά θὰ μποροῦσε νά πῃ κανεῖς ὅτι τίς τελευταῖες δεκαετίες  
τὰ γεωργικὰ πράγματα ἐβελτιώθηκαν πάρα πολὺ. Τὰ παλαιὰ ξύλινα ἀλέτριά-  
πυ ὥρωναν τῇ γῇ σέ βάθος 10 μέχρι 15 ἑκατοστῶν καὶ ἀργότερα τὰ  
σιδερένια, πού ἔκαναν βέβαια κάπως καλὴτερη δουλειά μὰ πού ὁπωσδή-  
ποτε δούλευαν μὲ τὰ βόδια ἢ μὲ τὰ μουλάρια, ἀντικατεστάθησαν μὲ τὰ  
γεωργικὰ τρακτέρ πού ὀργάνουν τὴν γῇ σέ βάθος 50, 60 ἢ καὶ 80 ἢ καὶ  
ἑκατοστά." ἔτσι, ἐνῶ ὁ παλαιὸς γεωργὸς σκάλιζε τῇ γῇ του μόνο στήν  
ἐπιφάνεια, ὁ σημερινὸς τὴν ἀνασκάπτει βαθειά καὶ τὴν ἀναγκάζει νά  
γεννήσῃ περισσότερους καὶ καλὺτερους καρπούς.

Σημείωσις: Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Πατελά-  
κη Νικολάου ἀπὸ 10-20 Ἰανουαρίου 1970.

Παρατίθενται ὀρισμέναι φωτογραφίαι. Τὰ ἐργαλεῖα πού  
ὄν ἐφωτογράφηθησαν εἴτε ἐλλείπου εἴτε ὁμοιάζουν  
ἐντελῶς μὲ τὰ εἰκονιζόμενα εἰς τὸ ἔντυπον.

Πληροφορητὴς Ἰεωργός: Κουρελάκης Θεοχάρης ἐτῶν 85, ἀπόφοιτος Δημο-  
τικοῦ. Κατάγεται ἐκ Σαμαριάς Σφακίων καὶ κατοικεῖ ἀπὸ τὸ 1912 εἰς  
Νέον Λωρίον Κυδωνίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



Παρεχόμενος Νικόλαος  
Νέος Χωρίος Χορεύων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

611

2

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Εύχينو ἀγέτω (λείπει το γυνί)

Οἱ ὀνομασίαι τῶν διαγορῶν μερῶν εἶναι γραμμέναι  
ν 63 στή σελίδα 4 τοῦ ἐντύπου.

64  
B

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Δεύτερο άγέτες



ΑΘΗΝΩΝ

1. Όχηρη

2. Σταβάρι

3. παρούζια (υπερά)

4. γυνί

5. μπαλόντζο (για να τραβά το μουλάρι)

Έγω τερμιά είναι ένα γίδερο, το ποδάρι, όπου  
βιδώνουν το γυνί και τα παρούζια.

64  
/ 8

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

μονόφτερο χέρι

1. Όχημα

2. Σταβάρι

3. παρούσι

4



64  
8

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Μουσάρι Τευχμένο βέ μουσάτζερο ἀχέτρι.

1. μουχούρα

2. Γωμαράκι

3. τραβηχτά

4. μπαλάντζο

5. πό χαλινάρι



ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Ἄγαθε  
οἱ ὄρθιες πέτραι ὀνομάζονται ἀστραγίνοι.

ὁ

Τεύχος

ἔτος

για

δουλειά

1.

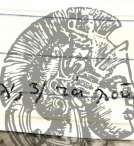


Συγός

1/Σεύρα, 2/ἀπαχιδεύρα, 3/τα λούρα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



Δραπάνια